Особливості утворення та здійснення діяльності операторами об’єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем державної власності

Практичний порядок дій за Законом України від 25.02.2026 № 4795-IX

Доповідачі: Руслан Кальницький та Михайло Хорєв – експерти команди RST Мінагрополітики

30 жовтня 2026

Нормативна база

Закон № 4795-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління об’єктами інженерної інфраструктури меліоративних систем» — набрав чинності 21.06.2026

Закон «Про меліорацію земель» — ст. 1, 9, 24, 29 (нова редакція) і нові ст. 24-2 – 24-5 (статус, майно, управління, господарська діяльність оператора)

Закон «Про управління об’єктами державної власності» — ст. 9-1 (узуфрукт державного майна), ст. 9-7 (державне некомерційне товариство)

Закони «Про організації водокористувачів…», «Про Державний земельний кадастр» (ст. 14-1), «Про державну реєстрацію речових прав…» (ст. 31-7), «Про землеустрій» (ст. 57)

Загальні правила реорганізації: Цивільний кодекс (ст. 104–108), КЗпП, Закон «Про державну реєстрацію юридичних осіб …»

Підзаконні акти: Примірний статут оператора; Методика формування тарифу (проєкт); Типові договори про надання послуг оператора; порядок формування наглядової ради; середня норма споживання води для потреб зрошення

Скорочення на слайдах

Агентство — центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері гідротехнічної меліорації земель

Мінагрополітики — центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної аграрної політики

Об’єкти ІІМС — об’єкти інженерної інфраструктури меліоративних систем

ОВК — організація водокористувачів

НР — наглядова рада

ДНТ — державне некомерційне товариство

Норма: *Розд. I, п. 1 розд. II Закону № 4795-IX*

Що змінює Закон № 4795-IX

Управління державними об’єктами ІІМС здійснюють КМУ та Агентство **через операторів**

Експлуатацію державних об’єктів ІІМС, не переданих ОВК, здійснюють оператори (або приватний партнер, концесіонер у разі ППП чи концесії)

Оператор надає послуги за договорами і встановленим оператором тарифом; держбюджет надає йому тимчасову фінансову підтримку **до переходу на самофінансування** *(до 3-х років з дати утворення)*

Замість поділу на міжгосподарські та внутрішньогосподарські мережі — єдині поняття: меліоративна система, меліоративна мережа, складова частина

Канали державного значення — виключно державна власність, їх перелік затверджує КМУ

Об’єкти ІІМС не можуть бути об’єктами оренди; приватизація — дозволена лише у виняткових випадках, визначених ст. 11 Закону про меліорацію

Норма: *Ст. 9, 10, 11, ч. 5 ст. 24, ст. 29 Закону про меліорацію; абз. 20 п. 2 ч. 2 ст. 3 Закону про оренду державного та комунального майна; абз. 41 ч. 2 ст. 4 Закону про приватизацію*

Оператор: поняття, мета, засновник

Оператор

Юридична особа, яка забезпечує експлуатацію об’єктів ІІМС державної власності

Засновник

Агентство

Форма

Лише державне некомерційне товариство; примірний статут затверджує Мінагрополітики

Мета: управління, експлуатація, обслуговування, відновлення, будівництво державних об’єктів ІІМС для надання послуг:

- **Забір (доставка) води**
- **Відведення води**
- **Захист земель від шкідливої дії води**

Послуги надаються **в межах території обслуговування оператора**

До реорганізації функції оператора виконують чинні державні організації, установи, що експлуатують об’єкти ІІМС

Норма: *Ст. 1, ч. 1, 4 ст. 24-2 Закону про меліорацію; пп. 4 п. 3 розд. II Закону № 4795-IX*

Ключові терміни

- **Меліоративна система** — технологічно цілісна інженерна інфраструктура: меліоративні мережі та інші складові частини
- **Складова частина меліоративної системи** — меліоративна мережа (мережі), канал державного значення, об’єкти в межах істотно змінених масивів поверхневих вод, інші об’єкти за проєктом або паспортом
- **Меліоративна мережа** — технологічно цілісний комплекс об’єктів ІІМС, що забезпечує забір і доставку води з точки водовиділу або її відведення в точку водовиділу
- **Складова частина меліоративної мережі** — один або декілька технологічно пов’язаних об’єктів ІІМС у складі мережі
- **Точка водовиділу** — місце на каналі, трубопроводі, іншому джерелі зрошення, з якого забирається вода для доставки (або в яке скидається відведена вода)
- **Територія обслуговування** мережі та оператора — див. блок 5

Норма: *Ст. 1 Закону про меліорацію*

Державне некомерційне товариство: базові риси

Непідприємницьке товариство, діє без мети одержання прибутку; **єдиний учасник — держава**

Розподіл прибутку (доходу) заборонено

Орган влади, до сфери управління якого належить ДНТ, не відповідає за його зобов’язаннями (крім випадків, передбачених законом)

Обов’язок приймати і виконувати державні замовлення; діяльність — за виробничими завданнями учасника та договорами

Основний плановий документ — фінансовий план з поквартальною розбивкою; затверджується до 1 вересня року, що передує плановому; за несвоєчасне подання — адміністративна відповідальність посадових осіб

Джерела майна: державне майно на праві узуфрукта, доходи від послуг, цільові бюджетні кошти, банківські кредити, інші не заборонені джерела

Податки: для звільнення від податку на прибуток ДНТ має бути включеним до Реєстру неприбуткових установ та організацій

Норма: *Ч. 1–3, 10 ст. 9-7 Закону про управління; п. 133.4 ПКУ (застосування до ДНТ уточнити)*

Майно оператора: узуфрукт і обмеження

Що закріплюється

- Об’єкти ІІМС одного каналу державного значення (рішення Агентства погоджує КМУ)
- Меліоративні системи без каналів державного значення, мережі, інші складові частини, складові частини мереж, не передані ОВК, — разом з усіма технологічно пов’язаними об’єктами
- Інше майно — за рішенням Агентства

Право — узуфрукт

- Речове право, встановлюється Агентством на 5 років або безстроково; рішенням можуть бути визначені додаткові умови
- Оператор отримує плоди й доходи від майна; поточний ремонт — за власний рахунок; капітальний ремонт і покращення — за попередньою письмовою згодою Агентства

Щодо об’єктів ІІМС заборонено

Відчуження, оренда, лізинг, передача в користування чи управління, застава, безоплатне користування, зміна цільового призначення; **стягнення та арешт неможливі**

Спеціальна норма суворіша за загальну: оренда, яку ст. 9-1 допускає для узуфрукта, для об’єктів ІІМС заборонена

Інше та набуте майно — за загальними правилами (для ДНТ — ч. 7–9 ст. 9-7 Закону про управління)

Норма: *Ст. 24-3 Закону про меліорацію; ст. 9-1, ч. 6–9 ст. 9-7 Закону про управління*

Два способи утворення оператора

Порівняння

Варіант А

Утворення нової юридичної особи

Варіант Б

Реорганізація (перетворення) державної організації, установи, яка експлуатує об’єкти ІІМС, та/або виділ з неї

Правонаступництво	Немає	**Є**
Майно і кошти	Передаються окремими рішеннями	**Переходять за передавальним актом**
Персонал	Прийом на роботу заново	**Трудові договори тривають**
Договори	Укладаються заново	**Зберігають чинність до закінчення їх строку**
Земельні ділянки	Оформлюються заново	**Використовуються на підставі документів організації до їх переоформлення на оператора**
Ліцензії, дозволи	Отримуються заново	**Діють протягом строку дії**
Держзамовлення, державні цільові програми	Немає правонаступництва	**Права та обов'язки за ними переходять до оператора**
Спрощення Закону № 4795-IX	Переважно не застосовуються	**Застосовуються повністю**

Висновок: перетворення — швидший і менш ризиковий шлях

Норма: *Ч. 1, 3 ст. 24-2 Закону про меліорацію; п. 2 розд. II Закону № 4795-IX; ст. 108 ЦК; ч. 3 ст. 36 КЗпП*

Чому саме перетворення: спрощення Закону № 4795-IX

Правонаступництво: за ЦК, включно з участю у виконанні держзамовлення та державних цільових програм

Вимоги кредиторів:

- строк заявлення вимог — 2 місяці;
- їх згода на переведення боргу не потрібна;
- права вимагати забезпечення, дострокового виконання, відшкодування збитків немає;
- поруки, гарантії, застави третіх осіб не припиняються;
- реорганізацію можна завершити до задоволення їх вимог

Оцінка майна і екологічний аудит: не проводяться

Майно і кошти: нерухоме майно передається за даними бухобліку та інвентаризації на підставі передавального акту; залишки коштів — за передавальним актом, зокрема на статутний капітал

Договори: договори організації зберігають чинність до закінчення строку їх дії

АМКУ і держдопомога: дозвіл АМКУ не потрібен, Закон про державну допомогу не застосовується при утворенні оператора шляхом перетворення

Узуфрукт: реєструється на підставі передавального акта без попередньої реєстрації права державної власності та права узуфрукту за організацією

ОВД: не потрібна для експлуатації в межах існуючої проєктної потужності

Земля, ліцензії, дозволи: земельні ділянки використовуються на підставі документів організації до переоформлення; ліцензії та дозволи (зокрема щодо державної таємниці) діють протягом строку дії

Норма: *П. 2 розд. II Закону № 4795-IX; п. 44 розд. X Закону «Про захист економічної конкуренції»; п. 52 розд. 9 Закону «Про державну допомогу суб'єктам господарювання»*

Скільки операторів утворюється і які об’єкти їм передаються

Один канал державного значення — один оператор

Принцип економічної ефективності

Для інших систем і складових частин — кілька об’єктів за одним оператором, якщо це вигідніше, ніж за різними

Виділ, як спосіб утворення оператора

Інструмент, коли одна організація обслуговує об’єкти кількох майбутніх операторів або канал державного значення разом з іншими меліоративними мережами

НЕ РАНІШЕ

21.06.2029

Об’єкти каналів державного значення передаються операторам **не раніше 21.06.2029** (3 роки з дня набрання чинності Законом № 4795-IX)

Перед рішенням доцільно підготувати:

- перелік організацій
- перелік об’єктів (за ДЗК і бухобліком)
- території обслуговування
- доходи і витрати
- обґрунтування економічної ефективності

Норма: *Ч. 2, 3 ст. 24-2, ст. 24-3 Закону про меліорацію; пп. 5 п. 3 розд. II Закону № 4795-IX*

Дорожня карта перетворення

0 Підготовка

→ **1** Рішення Агентства про перетворення

→ **2** 3 робочі дні
Повідомлення державного реєстратора

→ **3** 2 місяці
Вимоги кредиторів та інвентаризація

↓

4 Передавальний акт

→ **5** Затвердження акта і статуту, закріплення майна

→ **6** Державна реєстрація ДНТ — оператор створений

→ **7** Дії після реєстрації

від 3 місяців

Орієнтовна тривалість (власна оцінка експертів); мінімум задає 2-місячний строк для вимог кредиторів

Алгоритм побудовано на типовій схемі перетворення юридичної особи з урахуванням особливостей Закону № 4795-IX

Норма: *Ст. 104–108 ЦК; п. 2 розд. II Закону № 4795-IX; типова схема перетворення юридичної особи (бюджетна установа → КНП; ПП → ТОВ)*

Підготовка до рішення

- Визначити організацію (організації), що перетворюються, і конфігурацію оператора (слайд 10)
- Попередня інвентаризація: виявити активи, які не використовуються або подальше використання яких технічно неможливе чи економічно недоцільне, — для продажу
- Перевірити відомості ДЗК про мережі, їх складові частини і території обслуговування (блок 5)
- Ревізія договорів організації: правочини про передачу прав експлуатації чи управління без процедур ППП або концесії — нікчемні (слайд 35)
- Підготувати проєкти статуту (на основі примірного) і фінансового плану
- Визначити склад комісії з реорганізації і дату рішення (доцільно — у період без виплат і подання звітності)
- З’ясувати, чи потрібне погодження рішення міністерством або КМУ (за актуальною версією положення про Агентство)

Норма: *Пп. 2 п. 4, пп. 2, 3 п. 3 розд. II Закону № 4795-IX; ч. 4 ст. 24-2 Закону про меліорацію*

Рішення про перетворення і повідомлення реєстратора

Наказ Агентства містить:

- припинення організації шляхом перетворення в ДНТ «[найменування оператора]»
- склад комісії з реорганізації та її голову (функції можна покласти на керівника організації)
- порядок і строк заявлення вимог кредиторами — 2 місяці з дня оприлюднення

ПРОТЯГОМ

3 робочих днів

Повідомлення державного реєстратора; запис у ЄДР є оприлюдненням рішення, з нього рахується 2-місячний строк

З призначенням комісії з реорганізації до неї переходять повноваження з управління справами організації

З дня прийняття наказу Агентства до запису в ЄРД про припинення організація без згоди Агентства не може:

- укладати правочини щодо передачі прав на активи, відчуження нерухомості чи майна понад 10% балансової вартості активів
- отримувати кредити, надавати поруки, видавати позики
- передавати майно в оренду, заставу, безоплатне користування, встановлювати сервітути щодо свого майна

Норма: *Ст. 104, ч. 1–3 ст. 105 ЦК; ст. 17 Закону № 755-IV; пп. 2, 12 п. 2 розд. II Закону № 4795-IX*

Робота з кредиторами (2 місяці)

2 місяці

строк заявлення вимог кредиторами з дня оприлюднення рішення

30 днів

на рішення щодо кожної вимоги з дня її отримання

Комісія розглядає кожну вимогу; рішення надсилає кредитору не пізніше 30 днів з дня отримання вимоги

На вимоги про дострокове виконання, забезпечення, відшкодування збитків — відмова з посиланням на пп. 1 п. 2 розд. II Закону № 4795-IX

Згода кредиторів на заміну боржника не потрібна; поруки, гарантії, застави третіх осіб зберігаються

Незадоволені вимоги не блокують завершення реорганізації — зобов’язання переходять до оператора за передавальним актом

Паралельно — інвентаризація (слайд 15)

Норма: *Ст. 105, 107 ЦК; пп. 1, 2 п. 2 розд. II Закону № 4795-IX*

Інвентаризація і передавальний акт

Інвентаризація

Обов’язкова інвентаризація майна, зобов’язань, коштів; **оцінка майна та екологічний аудит не проводяться**

Передавальний акт

Охоплює всі активи і пасиви, права та обов’язки, включно зі спірними

Передавальний акт має відображати актуальний стан: проміжок між його затвердженням і реєстрацією — мінімальний

Рекомендовані додатки до передавального акта

- Перелік об’єктів ІІМС для закріплення на праві узуфрукта — з кодами (номерами) ДЗК
- Інше майно
- Земельні ділянки та документи на них
- Чинні договори
- Ліцензії і дозволи, зокрема на спеціальне водокористування
- Залишки коштів на рахунках
- Дебіторська і кредиторська заборгованість
- Транспорт і техніка

Норма: *Пп. 4–7 п. 2 розд. II Закону № 4795-IX; ст. 107 ЦК; ст. 31-7 Закону про реєстрацію прав*

Затвердження документів і державна реєстрація

Рішення Агентства

- затвердити передавальний акт
- затвердити статут ДНТ
- закріпити майно на праві узуфрукта (перелік — додаток; строк — безстроково або 5 років)
- визначити статутний капітал (зокрема із залишків коштів організації)
- призначити керівника (до формування НР це робить Агентство)

Документи державному реєстратору

- заява про реєстрацію припинення організації внаслідок реорганізації
- заява про реєстрацію створення оператора внаслідок реорганізації
- рішення; статут; передавальний акт
- за бажанням — заява про включення до Реєстру неприбуткових

Об’єкти каналу державного значення — передаються оператору лише з погодженням КМУ і не раніше 21.06.2029

З моменту державної реєстрації оператор створений і є правонаступником організації

Норма: *Ст. 24-3 Закону про меліорацію; ст. 9-1 Закону про управління; пп. 7 п. 2, пп. 1, 5 п. 3 розд. II Закону № 4795-IX; ст. 17 Закону № 755-IV; ст. 108 ЦК*

Дії після реєстрації

Реєстрація узуфрукта

На нерухоме майно: рішення Агентства про передачу + передавальний акт, без попередньої реєстрації права державної власності та узуфрукта за організацією

Земля

Користування на підставі документів організації до переоформлення — розпочати переоформлення

Ліцензії і дозволи

Діють протягом строку дії — скласти графік переоформлення

Рахунки і контрагенти

Рахунки, печатка (за потреби), повідомлення банку і контрагентів; додаткові угоди — лише для оновлення реквізитів

Транспорт і техніка

Перереєстрація транспорту і техніки

Фінплан і правила

Фінансовий план — щорічно до 1 вересня; замовлення розробки правил експлуатації меліоративної системи (оператор)

Тариф на наступний рік

Прийом пропозицій замовників **до 1 грудня поточного року**

Норма: *Пп. 10, 13 п. 2 розд. II Закону № 4795-IX; ч. 1 ст. 31-7 Закону про реєстрацію прав; ч. 3 ст. 9-7 Закону про управління; ч. 2 ст. 24 Закону про меліорацію; п. 5 розд. II Методики*

Персонал під час перетворення

Перетворення не є підставою для звільнення — **трудові договори тривають**

Наказ і трудові книжки

Наказ про реорганізацію, ознайомлення працівників; запис у трудових книжках (за наявності паперових) за аналогією з перейменуванням: «[організацію] з __.__.____ перетворено в [оператора]», підстава — реквізити рішення

Керівник і штатний розпис

Наказ про початок виконання повноважень керівником; новий штатний розпис; повторне затвердження внутрішніх документів

Оплата праці

Умови оплати праці — визначити в статуті та колективному договорі з урахуванням фінансового плану

Скорочення (за потреби) — лише за п. 1 ч. 1 ст. 40 КЗпП:

1. **Інформування профспілки за 3 місяці**
2. **Персональне попередження за 2 місяці**
3. **Пропозиція вакансій**
4. **Згода профспілки**
5. **Вихідна допомога**

Норма: *Ч. 3 ст. 36, п. 1 ч. 1 ст. 40, ст. 42, 49-2 КЗпП; п. 2.15 Інструкції про порядок ведення трудових книжок (наказ від 29.07.1993 № 58)*

Органи управління і перехідний режим

Органи управління оператора

Наглядова рада | **Керівник**

НР утворюється **не одразу**, а в році, наступному за роком, у якому за даними фінзвітності понад 50% доходів оператора становлять доходи від послуг (забір, доставка, відведення води, захист від шкідливої дії води)

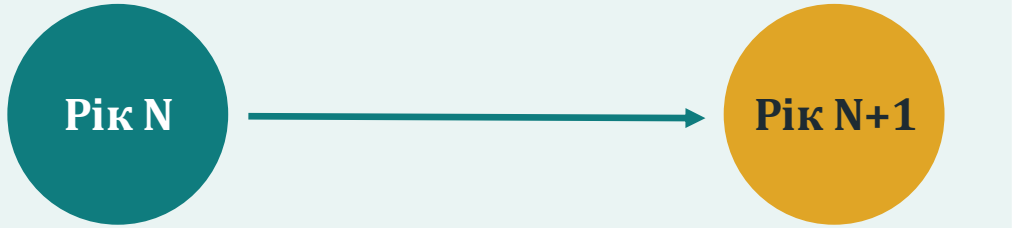

До затвердження правомочного складу НР її функції виконує Агентство (обрання та звільнення керівника, інвестпрограма, кредити, значні правочини). **Але тариф затверджує керівник**

Логіка: поки оператор живе переважно за рахунок бюджету — управляє Агентство; коли основний дохід дають замовники — вони отримують контроль через НР

КМУ забезпечує формування Агентством правомочного складу НР

Норма: *Ч. 1, 2 ст. 24-4 Закону про меліорацію; пп. 1 п. 3, пп. 3 п. 4 розд. II Закону № 4795-IX*

Склад наглядової ради

7–11 членів, непарна кількість (визначає статут)

1 представник держави — призначає Агентство

Представники замовників послуг — не менше 2/3 складу

Незалежні члени — обирає конкурсна комісія Агентства, більшість у якій — представники замовників

Порядок призначення та обрання — КМУ

Строк повноважень — 3 роки; цивільно-правовий договір, оплата і страхування відповідальності — за рахунок оператора

Мінімальна квота замовників

7 членів

1 + 5 + 1

9 членів

1 + 6 + 2

11 членів

1 + 8 + 2

Формула: держава + замовники + незалежні

Норма: *Ч. 3–5, 11, 12 ст. 24-4 Закону про меліорацію*

Як обирають представників замовників

Загальні збори замовників послуг оператора; кандидатури пропонують самі замовники; обрані — ті, хто набрав найбільше голосів

Голоси — пропорційно площі земельних ділянок замовника в території обслуговування оператора

Члени ОВК можуть доручити голосування уповноваженій особі ОВК; вона може розподілити голоси між кількома кандидатами (самі члени тоді не голосують)

Агентство призначає обраних кандидатів протягом 10 робочих днів; відмова — лише у разі порушення процедури

Немеліоративні водокористувачі: умовна площа

$$\text{Умовна площа} = \frac{\text{ліміт забору води з дозволу на спеціальне водокористування}}{\text{середня норма споживання води для потреб зрошення (визначає Мінагрополітики)}}$$

Умовна площа додається до території обслуговування

Захист меншості

Якщо голосів групи недостатньо для обрання хоча б одного представника — органи місцевого самоврядування (разом з підприємствами питного водопостачання) обирають одного представника, інші немеліоративні водокористувачі — одного; їхні голоси не враховуються на загальних зборах

Норма: *Ч. 6–10 ст. 24-4 Закону про меліорацію*

Компетенція і робота наглядової ради та керівника

Виключна компетенція НР

1. обрання, звільнення керівника, контроль за його діяльністю
2. затвердження інвестиційної програми
3. затвердження тарифу
4. рішення про залучення кредитів
5. згода на значні та інші правочини
6. інші повноваження за законом

Ці питання не може вирішувати ні Агентство, ні керівник

Голова обирається простою більшістю від загального складу і може бути переобраний у будь-який час

Рішення — простою більшістю від загального складу; при рівності голосів вирішує голос голови; заінтересовані члени не голосують

Засідання у відеорежимі та заочне голосування — якщо передбачено статутом або положенням про НР

Керівник обирається НР і підзвітний їй; присутній на засіданнях без права голосу, якщо НР визнає це необхідним

Норма: *Ч. 11, 13–19 ст. 24-4 Закону про меліорацію*

Територія обслуговування: поняття і навіщо

Територія обслуговування мережі

(іншої складової частини) — сукупність ділянок (частин), яким вона забезпечує зрошення, доставку води, осушення, захист від шкідливої дії води

Територія обслуговування оператора

Сукупність визначених **за даними ДЗК** територій обслуговування мереж та інших складових частин, закріплених за оператором

Навіщо вона потрібна:

- Межі мети діяльності оператора
- Коло осіб, яким оператор зобов'язаний надавати послуги
- Обов'язковість договорів відведення і захисту
- Розрахунок голосів для обрання НР
- Розподіл умовно-постійних витрат (ціна за потужність, зокрема для незрошуваних земель)
- Основа для передачі мереж ОВК

Акцент: без відомостей ДЗК територія обслуговування юридично не визначена

Норма: *Ст. 1, ч. 1 ст. 24-2, ч. 9 ст. 24, ч. 6 ст. 24-4, ч. 5, 16 ст. 24-5 Закону про меліорацію; розд. IV Методики*

ДЗК: що і на якій підставі вноситься

Окремі набори відомостей про:

- **меліоративну систему**
- **мережу та інші складові частини системи**
- **складову частину мережі**

Основні відомості

- назва і код (номер)
- координати точок водовиділу
- координати лінійних споруд і межі ділянок під спорудами
- ділянки, на яких розташовані об’єкти
- місце розташування, контури
- коди складових частин
- ділянки (масиви) у території обслуговування
- документи-підстави

Підстава внесення

Технічна документація із землеустрою щодо інвентаризації земель

Договір на розроблення

Укладає розробник з органом, що управляє об'єктами ІІМС (до утворення ОВК); доступ розробників до об’єктів забезпечує юрособа, що їх експлуатує

Коди ДЗК

Використовуються в Державному реєстрі прав; речове право на мережу чи складову частину реєструється незалежно від права на земельну ділянку

Норма: *Ст. 14-1, ч. 5 ст. 21, ст. 28-1 Закону про ДЗК; ч. 3 ст. 20, ч. 2, 3 ст. 57 Закону про землеустрій; ч. 3, 4 ст. 31-7 Закону про реєстрацію прав*

Внесення мереж до ДЗК: практичні рекомендації

Вносити мережу доцільно складовими частинами, а не одним об’єктом

Чому

ОВК, якщо їх утворять, передаватимуться саме складові частини мережі, а функціоналу поділу вже внесеного об’єкта на кілька складових у ДЗК наразі немає — інакше доведеться розробляти документацію повторно

Межі складових частин

За технологічною логікою: прив’язка до точок водовиділу (щодо однієї точки водовиділу — не більше однієї ОВК); складова частина не може бути такою, без якої неможлива експлуатація решти мережі (це підстава для відмови в передачі ОВК)

Коли вносити

Вносити можна як до перетворення, так і після утворення оператора — краще починати якомога раніше

Ризик зволікання

Якщо комісія з передачі об’єктів ОВК виявить об’єкти, не внесені до ДЗК, її робота зупиняється до їх внесення

Норма: *Ч. 5 ст. 24-3 Закону про меліорацію; ч. 2 ст. 5, ч. 8, 9 ст. 21 Закону про ОВК; ч. 2 ст. 31-7 Закону про реєстрацію прав; ст. 57 Закону про землеустрій*

Загальні вимоги: оператор як ДНТ

Фінансовий план

Форма і методрекомендації — центральний орган у сфері економічного розвитку; затвердження Агентством до 1 вересня року, що передує плановому; Агентство подає зведені показники до цього органу до 1 вересня

Держзамовлення

Виконання держзамовлень і виробничих завдань учасника

Майно (крім об’єктів ІІМС)

Безоплатна передача заборонена; відчуження основних фондів — за згодою Агентства і лише на електронному аукціоні; нерухомість — додатково погодження ФДМУ (він же організатор продажу); будь-яке обтяження — за згодою Агентства

Кошти від продажу

За фінансовим планом; від продажу нерухомості (понад балансову вартість) — до державного бюджету

Списання основних фондів

Списання не повністю амортизованих основних фондів і прискорена амортизація — за згодою Агентства

Наглядова рада

Особливості НР оператора визначає Закон про меліорацію (спеціальна норма)

Норма: *Ч. 2–5, 7–9, 12 ст. 9-7 Закону про управління*

Спеціальні вимоги: експлуатація об’єктів ІІМС

Експлуатація — за **правилами експлуатації** меліоративної системи (складових частин), які затверджує Агентство; замовник розроблення правил — балансоутримувач (оператор)

Роботи в зоні об’єктів і на прилеглій території — лише з урахуванням технічних умов балансоутримувача

Використання для немеліоративних потреб — тільки на підставі затверджених проєктів реконструкції, технічного переоснащення

Власники (користувачі) ділянок під об’єктами ІІМС зобов’язані забезпечувати доступ представникам оператора

Контроль за дотриманням правил, паспортизація, моніторинг технічного стану — Агентство

ОВД не потрібна для експлуатації в межах існуючої проєктної потужності

Оператор — замовник робіт на закріплених об’єктах і на об’єктах, що будуються за його інвестпрограмою

Норма: *Ч. 2–4 ст. 24, ч. 6 ст. 25, ст. 16, 27, ч. 1 ст. 20 Закону про меліорацію; пп. 11 п. 2 розд. II Закону № 4795-IX*

Інвестиції, кредити, бюджетна підтримка

Інвестиційна програма

Нове будівництво, реконструкція, реставрація, капремонт, поліпшення послуг та обґрунтування, джерела фінансування, графік; затверджує НР за поданням керівника

Кредити

Рішення — НР (до її формування — Агентство); витрати на обслуговування кредитів входять до ціни за потужність

Кредит або енергосервіс щодо об’єктів, які можуть перейти до ОВК

До укладення договору — письмове погодження умов власниками (користувачами) понад половини ділянок, що обслуговуються (заяви або протокол зборів); без погодження оператор втрачає право на компенсацію від ОВК частини кредиту або на заміну замовника енергосервісу на ОВК

Бюджетна підтримка

Фінансова підтримка до переходу на самофінансування; перехідний період — **3 роки з дня утворення**: часткове фінансування за бюджетною програмою + державна цільова програма розвитку зрошення з частковим відшкодуванням кредитів

Норма: *Ст. 1, ч. 17 ст. 24-4, ч. 15 ст. 24-5, ст. 22 (остання частина), ст. 29 Закону про меліорацію; ч. 17 ст. 21 Закону про ОВК; пп. 4 п. 4 розд. II Закону № 4795-IX*

Послуги оператора і договори

Послуги

- Забір (доставка) води для гідротехнічної меліорації і для інших потреб
- Відведення води
- Захист земель від шкідливої дії води
- Супутні роботи

Договір на водопостачання

- з ОВК — для її території обслуговування та водокористувачів, яким вона доставляє воду
- з водокористувачами — якщо ОВК немає або їхні ділянки не входять до території обслуговування ОВК
- з іншими водокористувачами — для немеліоративних потреб

Договір відведення / захисту від шкідливої дії води

- з виконкомом місцевої ради — ділянки в межах населеного пункту
- з ОВК, власниками або користувачами (для державних і комунальних земель — з органами, що ними розпоряджаються) — поза населеними пунктами

Норма: *Ч. 1–3 ст. 24-5 Закону про меліорацію*

Обов’язки і права оператора у відносинах із замовниками

Рівні умови для ОВК, власників мереж і всіх інших замовників; єдина методика тарифу

Обов’язок укласти договір за наявності технічної можливості; право відмовити в доставці води особі, яка звернулася після початку року, якщо води недостатньо

Договір відведення / захист увід шкідливої дії води обов’язковий для осіб у території обслуговування

Без дозволу на спецводокористування (коли він потрібен) вода не постачається; оператор веде облік води

Обсяг — не більше ліміту з дозволу (для ОВК — суми лімітів її водокористувачів); про зменшення ліміту замовник повідомляє протягом 5 днів

Відмова в межах наявної води і лімітів неможлива, крім заборгованості та інших підстав закону чи договору

Дефіцит води: спершу централізоване питне водопостачання, далі — пропорційно лімітам

Без договору — оплата фактично наданих послуг за тарифом оператора; за заборгованості — право припинити послуги

На об’єктах, переданих ОВК, послуги припиняються з дня, визначеного актом приймання-передачі

Норма: *Ч. 8, 9 ст. 24, ч. 4–13 ст. 24-5 Закону про меліорацію*

Тариф: структура і затвердження

Договірний двоставковий тариф за Методикою Мінагрополітики. Встановлюється на плановий (календарний) рік

Ставка 1 — ціна за потужність

(умовно-постійні витрати): експлуатація (ТО, поточний і капремонт, реконструкція, реставрація, нове будівництво та/або обслуговування кредитів); утримання оператора, зокрема оплата праці; фінансовий резерв — не більше 10% планових витрат

+

Ставка 2 — ціна забору (доставки) / відведення води

(умовно-змінні витрати): електроенергія та інші витрати, що залежать від обсягу доставленої (відведеної) води; може встановлюватися окремо для кожної точки водовиділу

Плановий період — календарний рік; основа — кошторис та інвестпрограма

Принципи: економічна обґрунтованість, прозорість, рівні умови, окремий облік за видами послуг, заборона перехресного субсидіювання

Затверджує керівник, після утворення НР — наглядова рада

Зміна тарифу протягом року в односторонньому порядку — якщо передбачено договором: зміна витрат (зокрема ціни електроенергії), технічних умов, площ

Норма: *Ч. 14–17 ст. 24-5 Закону про меліорацію; розд. I–III, VI Методики (проєкт)*

Ціна за потужність на послугу з доставки води: розрахунок

Формули

$P_{зрош}$ = Spend × Ir ÷ $V_{заяв}$ (грн/га)

$P_i = P_{зрош} \times S_i \times N_i$, де, N_i — коефіцієнт кратності: $V_i \div (S_i \times Ir)$, округлене вгору до цілого

$P_{інезрош} = P_{зрош} * Si_{умов}$, де $Si_{_умов} = V_{i_ліміт} / Ir$

$P_{cal_незр} = S_{pendнезр} / Si_{_незр}$,

$P_{зрош}$ – ціна за потужність ,Spend — витрати, що покриваються ціною за потужність; Ir — середня норма споживання води для потреб зрошення, м³/га; $V_{заяв}$ — сумарний заявлений обсяг, м³; P_i - сума зобов'язання з оплати для зрошення; S_i, V_i — заявлені замовником площа (га) і обсяг (м³); $Pi_{незрош}$ - - сума зобов'язання з оплати води для не зрошення; Siумов - умовна площа земельних ділянок; $Vi_{_ліміт}$ – лімітзабору води у дозволі; де: Pcal_незр – ціна за потужність для земель, що не зрошуються, грн за 1 га, $S_{pendнез}$ – витрати з урахуванням їх розподілу, (не більше 1/3 всіх витрат) $S_{i_незр}$ – площа земель усіх замовників, що входять до території обслуговування оператора, але не зазначені замовниками в поданих пропозиціях як зрошувані землі.

Розподіл витрат

не менше 2/3	решта

Зрошувані землі (не менше 2/3 витрат) і незрошувані землі в території обслуговування

Пропозиції та графік оплати

до 01.12	до 01.02	до 01.06	до 01.10
пропозиції	40%	30%	30%

дострокова оплата допускається

Пропозиції замовників

До 1 грудня року, що передує плановому (площа зрошення, максимальний обсяг, точки водовиділу); обсяг — не більше ліміту з дозволу

Запізнілі пропозиції

Підвищувальні коефіцієнти від 1,1 (16.12–31.01) до 1,9 (вересень–листопад)

Ціна забору (доставки)

Передоплата щомісяця не пізніше ніж за 3 дні до початку місяця, коригування за фактом протягом 5 банківських днів після підписання акта

Норма: *Розд. II, IV, VI Методики (проєкт)*

Немеліоративні водокористувачі: умовна площа

Хто

Водокористувачі, які отримують воду для потреб, не пов’язаних з гідротехнічною меліорацією

Проблема

«Зрошуваної площі» в них немає, а витрати й голоси розподіляються за площею

Рішення

$$S_{умов} = V_{ліміт} \div Ir$$

$V_{ліміт}$ — ліміт забору з дозволу на спецводокористування

Ir — середня норма споживання води для потреб зрошення (наказ Мінагрополітики)

Одне правило — два застосування

Голоси для обрання НР

Частка умовно-постійних витрат

$P_i = P_{зрош} \times S_{умов}$

Умовний приклад (цифри умовні)

450 000 м³	÷	3 000 м³/га	=	150 га
ліміт		Ir		умовна площа
150 га	×	1 200 грн/га	=	180 000 грн
умовна площа		$P_{зрош}$		на рік

Практичний крок: зібрати дозволи на спецводокористування всіх немеліоративних водокористувачів; відстежувати затвердження середньої норми

Норма: *Ч. 6 ст. 24-4, ч. 16 ст. 24-5 Закону про меліорацію; пп. 2 п. 3 розд. IV Методики (проєкт)*

Відведення води і захист від шкідливої дії води

Ціна за потужність

$$P_d = Spend_{др} \div S_{др_total}$$

Розраховується на 1 га всієї площі ділянок у території обслуговування осушувальної системи

Зобов’язання замовника = P_d × площа його ділянок у цій території

Графік оплати

40%	30%	30%
до 01.02	до 01.06	до 01.10

Договір обов’язковий: виконком — у межах населеного пункту; власники або користувачі — поза ним

Змінна складова — електроенергія на відведення 1 м³ × тариф на електроенергію

Окремий облік витрат від послуг із доставки. Перехресне субсидіювання одного виду послуг за рахунок іншого забороняється.

Норма: *Ч. 2, 5, 17 ст. 24-5 Закону про меліорацію; розд. V, VI Методики (проєкт)*

Що діє вже зараз, до реорганізації

Організації вже виконують функції оператора

На них поширюються ч. 8, 9 ст. 24 і ст. 24-5 Закону про меліорацію — рівні умови, обов’язок надавати послуги всім у території обслуговування, договори і тариф за правилами оператора

Нікчемні правочини

Укладені до 21.06.2026 без дотримання законів про ДПП, ППП, концесію договори про передачу права експлуатації, управління, інших речових прав на державні об’єкти ІІМС, будівництво з подальшою експлуатацією, інші інвестпроєкти з ознаками ППП

ЗАБОРОНЕНО З

21.06.2026

укладати такі правочини (наслідок — нікчемність) без дотримання законів про ДПП, ППП, концесію

Практичний крок: перевірити всі договори «про співпрацю», «інвестиційні», «про спільну діяльність» щодо об’єктів ІІМС

Норма: *Пп. 2–4 п. 3 розд. II Закону № 4795-IX*

Ключові строки і підзаконні акти

21.06.2026

Набрання чинності Законом № 4795-IX

3 і 6 місяців

КМУ: нормативно-правові акти — у 3-місячний строк, інвентаризація активів організацій і продаж непотрібних — у 6-місячний строк з дня, наступного за днем опублікування Закону (стан виконання уточнити)

21.06.2027

Інформування КМУ Верховної Ради про стан виконання Закону

21.06.2029

Не раніше цієї дати — передача операторам об’єктів каналів державного значення

3 роки з дня утворення операторів — перехідний період бюджетного фінансування

Підзаконні акти і відповідальні

Мінагрополітики

- примірний статут
- Методика тарифу
- середня норма споживання води

КМУ

- типові договори; порядок формування НР
- порядок компенсації та застави ОВК
- перелік каналів державного значення; зміни до порядку списання

Агентство

- правила експлуатації

Норма: *П. 1, пп. 5 п. 3, п. 4, 5 розд. II Закону № 4795-IX; ст. 10, ч. 2 ст. 24, ч. 4 ст. 24-2, ч. 5 ст. 24-4, ч. 3, 14 ст. 24-5 Закону про меліорацію; ч. 17 ст. 21 Закону про ОВК*

Чек-лист для команди Агентства

1. Конфігурація операторів і перелік організацій
2. Інвентаризація, відбір активів для продажу
3. Ревізія договорів (нікчемні та ризикові)
4. ДЗК: мережі складовими частинами, території обслуговування
5. Проєкти статуту і фінансового плану
6. Рішення про перетворення, комісія, повідомлення реєстратора
7. Кредитори (2 місяці), передавальний акт з додатками
8. Затвердження акта і статуту, узуфрукт, реєстрація ДНТ
9. Реєстрація узуфрукта, земля, дозволи, персонал
10. Тариф на наступний рік, пропозиції замовників до 1 грудня
11. Моніторинг частки доходів від послуг → формування НР

Порядок пунктів відповідає послідовності етапів

Норма: *Узагальнення блоків 2–7*

“Архітектура відновлення та реформ в Україні» (URA) — це комплексна програма технічної допомоги, запроваджена Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР) у партнерстві з Європейським Союзом для підтримки важливих процесів відновлення та реформ в Україні.

URA реалізується за підтримки Багатостороннього донорського фонду стабілізації та сталого розвитку України ЄБРР за фінансової участі Австрії, Данії, Фінляндії, Франції, Німеччини, Італії, Японії, Латвії, Нідерландів, Норвегії, Польщі, Словенії, Швеції, Швейцарії, Великої Британії, США та Європейського Союзу”.

Запитання та обговорення

